

Kolografi Tekniğinde Alternatif Arayışlar ve Uygulama Örnekleri *

Alternative Searches and Practice Examples in Colography Technique

Prof. Sezin TÜRK KAYA

ORCID: 0000-0002-1570-3169 ◆ Bursa Uludağ Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü;
Öğretim Üyesi ◆ turkkaya@uludag.edu.tr

Doç. Dr. Berna COŞKUN ONAN

ORCID: 0000-0002-5218-5452 ◆ Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü,
Öğretim Üyesi ◆ onanberna@hotmail.com

Doç. Meryem UZUNOĞLU

ORCID: 0000-0003-3511-2427 ◆ Bursa Uludağ Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Öğretim Üyesi
◆ meryemuzunoglu@uludag.edu.tr

Özet

Özgün baskiresim, çeşitli malzemeler aracılığıyla oluşturulan kalıpların kağıt ve benzeri yüzeylere aktarılmasıyla elde edilen çalışmaları kapsamaktadır. Baskiresim, yaygın olarak; yüksek baskı, çukur baskı, düz baskı ve elek baskı olmak üzere 4 farklı grupta incelenmektedir. Bir çalışmanın özgün baskiresim olarak kabul görmesi için bir takım özellikleri taşıması gerekmektedir. Bu özellikler arasında; Boya Transferi, Ton Değerleri, Kağıtta Deformasyon, Kalıpta Deformasyon, Edisyon Takibi gibi özellikler sayılabilir. Bir özgün baskiresim tekniği olarak Kolografi, çeşitli malzemeleri ve dokuları plaka üzerine sabitleyerek ya da sabitlenmeden, yüksek baskı veya çukur baskı teknikleriyle oluşturulan kalıpların kâğıttan alınmasıyla elde edilmektedir. Kolografi tekniği, baskı sanatlarında yaygın biçimde kullanılan zararlı kimyasallara alternatif olarak günlük yaşamdan malzemelerin kullanımına imkân tanıyan geniş bir üretim alanı sağlamaktadır. Geleneksel özgün baskiresim yöntemleri olan metal baskı, ağaç baskı, taş baskı ve serigrafide elde edilen dokusal etkilere getirilebilecek alternatifleri bir dizi çalışma yoluyla araştırmak ve sunmak, bu çalışmanın önemini oluşturmaktadır. Bu önem doğrultusunda, kolografinin baskiresme özgü yöntemlerle nasıl uygulandığını açıklamak ve örnekler sunmak amaçlanmıştır. Bu amaçlarla, baskiresim atölyesinde farklı malzemelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş beş farklı kalıptan baskılar alınmıştır. Bu kalıplar, kum, akrilik pasta, asetat, çatlatma medyum, derici kağıdı malzemelerinin mukavva üzerine eklenmesiyle oluşturulmuştur. Bu araştırmada atölyede yürütülen baskı süreçlerinde sürekli amaçlı ve yapılandırılmış gözlemler gerçekleştirilmiştir. Bu gözlemlerde, özgün baskiresmin özellikleri olarak sayılan; Boya Transferi, Ton Değerleri, Kağıtta Deformasyon, Kalıpta Deformasyon, Edisyon Takibi esas alınmıştır. Sonuç olarak, geleneksel özgün baskiresmin dokusal etkilerine getirilebilecek alternatifler, bir dizi atölye çalışması yoluyla baskiresme özgü özellikler açısından araştırılmış ve örneklerle detaylı biçimde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özgün baskiresim, Edisyon, Baskı kalıbı

Abstract

Printmaking extend to works obtained by transferring patterns created through various materials on to paper and similar surfaces. Printmaking is commonly examined in four different groups: high print, intaglio, flat print and screen print. In order for a work to be accepted as an printmaking, it must have certain characteristics. These features include; Paint Transfer, Tone Values, Paper Deformation, Mold Deformation, Edition Tracking. As an printmaking technique, collagraphy is obtained by transferring the patterns, created by high printing or intaglio techniques to paper by fixing either various materials and textures or not, on the plate. As an alternative to the adverse chemicals commonly used in the printmaking arts, the colography technique provides a wide production area that allows the use of materials from daily life. The significant of this research is to explore and present alternatives to the textural effects achieved in traditional printmaking methods which are metal printing, wood printing, lithography and screen printing, through a series of studies. According to this importance, it is aimed to explain how collagraphy is applied with printmaking-specific methods and to present examples.

* Cukurova 9 Th International Scientific Researches Conference October 9-11, 2022 Adana, Turkey isimli kongrede özeti yayınlanmış bildirinin genişletilmiş halidir.

Kabul Tarihi/Received: 02.11.2022 | Onay Tarihi/Accepted: 06.12.2022 | Yayın Tarihi/Published: 30.12.2022

For these purposes, prints were taken from five different molds created by combining different materials in the printmaking studio. These molds are created by adding sand, acrylic paste, acetate, cracking medium, leatherette paper materials on cardboard. . In this research, continuous purposeful and structured observations were made during the printing processes in the studio. These observations are based on the following characteristics of printmaking: Paint Transfer, Tone Values, Paper Deformation, Mold Deformation and Edition Tracking. As a result, alternatives to the textural effects of traditional printmaking have been explored in terms of printmaking-specific characteristics through a series of workshops and presented in detail with examples.

Keywords: Printmaking, Edition, Printing block

Giriş

Resim, plastik sanatlar alanında yüzeyde çeşitli sanatsal öge ve ilkelerin kullanımı yoluyla görünüşe kavuşan ifade türlerinden biridir. Bu ifade türleri, kuramsal ve pratik bağlamlarda farklı açılardan değerlendirilebilir. Sanatın bu geniş bağlamsal yapısı, sanatçıların ve izleyicilerin farklı konumlanabildiği ve farklı üretim ve etkileşim olanakları bulunduğu alanlar yaratmıştır. Bu alanlardan biri de sanatçıların çeşitli sebeplerle tarih boyunca kullanageldikleri temel türlerden biri olan özgün baskiresim sanatıdır. “Özgün baskı resim, çeşitli araç ve malzemeler ile hazırlanmış kalıplar yardımıyla ya da bu malzemeleri doğrudan kullanarak kâğıt ve benzeri malzemeler üzerine basılmasıyla elde edilen çalışmalar için kullanılan bir terimdir” (Gürler, Doyran, & Yılmaz, 2019, s. 410)

Baskiresim yaygın olarak 4 farklı gurupta incelenir. Bu guruplar; yüksek baskı, çukur baskı, düz baskı ve elek baskıdır (Bahar, 2018, s. 17). Baskiresim 4 farklı grup ve bu grupların başlıkları altında detaylandırılmaktadır. Örneğin yüksek baskı; ağaç ve linol gibi farklı malzemeler ile uygulanır. Kalıbın malzemesinin değişmesi ile isim değişikliği ve baskı sonucundaki etki de değişir. Ağaç kalıp ile ağaç baskı, linol malzeme ile linol baskı yapılmakta ve bu şekilde isimlendirilmektedir. Baskiresimde sanatçı tarafından tercih edilen kalıp, baskı sürecini ve sonucunu belirlemektedir. Baskiresim geleneklerine göre, kalıp, kâğıt ve baskı süreci neredeyse yüzyıllardır değişmeden hala kullanılmaktadır. Teknolojik değişimler ve gelişmeler, ilk önceleri baskiresim sadece teknik olarak farklılaştırmış, daha sonraları ise uygulandığı yüzeylerden, malzemeye kadar geniş bir yelpazede, yenilikçi yaklaşımlar ile sınırları gittikçe genişlemiştir.

20.yy’a gelindiğinde sanatçıların baskiresim ilgi duymaları ve birincil uğraş olarak görmeleri, özgün baskiresimin uluslararası düzeyde geçerliliğini arttırmış ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Sanatçıların bu yoğun ilgisinden kaynaklanan baskiresim alanındaki değişimler, yeni yöntem ve tekniklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu teknik ve yöntemlerden bazıları; dijital baskı, melez baskı, deneysel baskı, fotogravür, kolografi ve mutfakta litografidir.

Kolografi kalıbı, yüksek baskı olarak hazırlandığında ahşap ve linol baskı etkileri göstermektedir. Kalıp yüksek baskı olarak hazırlandığında, kalıbın üzerine farklı alanlar oluşturacak parçalar yapıştırılarak veya iliştilerle eklenmektedir. Baskı aşamasında kalıbın üstüne boya verildiğinde yüksekte kalan kısımlardaki boyanın kâğıttransfer edilmesi ile basım işlemi gerçekleşir. Sert, ağır ve çalışması zor olan ahşap ve linol gibi malzemelere göre mukavva, kâğıt ve ambalaj atıkları ile yüksek baskı yapmak ve benzer etkileri yakalamak kolografi tekniği ile mümkün hale gelmektedir. Kolografi kalıbı çukur baskı olarak hazırlandığında çinko ve bakır baskı etkileri göstermektedir. Kalıp hazırlığında, kalıbın üzerine farklı dokular oluşturacak parçalar yapıştırılarak eklenmektedir. Baskı aşamasında kalıp yüzeyine boya verip, fazla boyayı temizleyip baskı makinası kullanarak çukurda kalan boyanın kâğıda aktarılması sağlanır. Sanatçıların asit ve tiner bazlı malzemeler kullanmak zorunda oldukları metal baskı türlerine göre kolografi, asit kullanmadan aynı etkileri oluşturmaya hizmet etmektedir.

Bu araştırmanın amacı, baskiresim atölyesinde gerçekleştirilecek bir dizi deney yoluyla, baskı sanatlarında yaygın olarak kullanılan zararlı kimyasallara alternatif olarak günlük yaşamdan malzemelerin baskiresmin içinde nasıl kullanıldığını kolografi tekniğinin kullanımıyla gösterebilmek; metal baskı, ağaç baskı, taş baskı ve serigrafide elde edilen dokusal etkilere alternatif olarak çeşitli etkileri araştırmak ve sunmaktır. Bu amaca ilişkin olarak belirlenen iki alt amaç aşağıdaki gibidir:

1. Sanatsal üretim ve çoğaltım tekniklerinden biri olarak baskiresmin, birçok temel donanımı gerektiren atölye ortamına bağlı bir disiplin olmaktan çıkarak, günlük yaşamdan malzemelerle ve basit baskı gereçleri kullanımıyla uygulanabildiğini göstermektedir.
2. Baskiresmin geleneksel ve yaygın teknikler olarak bilinen tekniklerinin dokusal niteliklerine alternatif dokuların neler olabileceğini deneysel bir araştırma ile literatüre kazandırmak.

Araştırmanın hedefleri belirlenirken, öncelikle günümüzde baskı sanatları alanında, çağdaş teknikler ile baskiresim ve deneysel baskiresim uygulamalarında gözlemlenen artış, dikkat çekmektedir (Araz, 2013: 225); (Erdoğan, 2017: 53); (Bahar, 2018); (Ercivan Zencirci, 2008); (Türk Kaya, 2011). Kolografi tekniği, yaşamdan kolay elde edilebilen malzemelerle deneyselliği destekleyen yapısı ve zararlı kimyasallara ihtiyaç duyulmaması nedeniyle kalabalık gruplarla, kapalı mekanlarda çalışmaya oldukça uygundur. Bütün avantajlarına rağmen, bu teknik çok az kişi tarafından bilinmekte ve uygulanmaktadır. Bu proje ile ulaşılmak istenen yakın hedefler olarak,

1. Baskiresim atölyesindeki uygulamalarda, deneysel yaklaşımları artırmak ve kolografi tekniğini uygulayarak kolografinin alternatif ifade olanaklarından yararlanmak,
2. Kolografi tekniği ile oluşturulan sanatsal eserlerle, ulusal ve uluslararası sergilere, bienallere ve trienallere katılmak sayılabilir.

Bu araştırma ulusal kaynaklardan yararlanarak, deneysel baskiresmin içinde alternatif bir teknik olan kolografii geniş bir malzeme çeşitliliğinde denemeyi ve yaygınlaştırmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın yakın hedeflerinin yanı sıra birçok uzak hedefi de bulunmaktadır. Bunlar arasında;

1. Kolografi tekniğinin yaygın olarak bilinmesini sağlayarak, baskiresmin daha yaygın ve daha üretken bir disiplin haline gelmesinde tanıtıcı ve önemli bir görev üstlenmek,
2. Araştırma kapsamında araştırma ortamı olarak kullanılacak olan kolografi uygulama atölyesinde gerçekleştirilecek deneysel süreçler sonucunda, Türk Sanatının yerel ve evrensel gelişiminde bir düzey daha ilerlemek,
3. Gerçekleştirilecek deneysel süreçler sonucunda, Türk Sanatının yerel ve kültürel belleğinde kalıcı bir iz bırakmak,
4. Türk Sanatı alanında ve sanat eğitimi kurumlarında yararlanılabilecek ve çok daha önemlisi deneysel olarak elde edilmiş materyaller oluşturmak sayılabilir.

Bu süreçlerin tümünde aynı mekânsal koşullar gözetilmiş ve boya farklılıklarının baskı niteliklerinde değişime neden olmasının önüne geçebilmek amacıyla, tek tip baskı boyası kullanılmıştır. Gerçekleştirilen denemeler esnasında aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

1. Kumlu zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir?
2. Akrilik pasta zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir?
3. Asetat zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir?
4. Çatlatma zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir?
5. Derici kâğıt zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir?

Yöntem

Bu çalışmada, birer parametre değeri olarak yer verilen; *boya transferi, ton değerleri, kağıtta deformasyon, kalıpta deformasyon, edisyon takibi* (çoğaltma) bağımlı değişkenlerin çalışma prensipleri, baskiresmin genel kabul şartları içinde önemli bir yerdedir. Denemeler sırasında baskı yapılan yüzeylerde, bu prensipler açısından değerlendirme yapılmıştır. Bu prensipler özgün baskiresmin temel nitelikleri olduğundan, çalışmaya tümüyle yön vermektedir. Bulgularda bu çalışma prensipleriyle elde edilen ürünlerin görselleri ve çalışma sürecinden detaylı açıklamalar bulunmaktadır.

Bu araştırmada veri toplama süreci, beş farklı kolografi kalıbının hazırlanması ve 4 farklı kağıt tipi ile baskı alınması süreçlerinden oluşmaktadır. Hazırlanan kalıplarda kum, akrilik pasta, asetat, çatlatma medyum, derici kâğıdı ana malzemeler olarak kullanılmıştır. Baskı için kullanılan kağıtlar, (A) 300 gr asitsiz gravür kağıdı, (B) 200 gr desen kağıdı, (C) 300 gr suluboya kağıdı, (D) 300 gr bristol kağıdır. Baskı süreçlerini ve baskı sonucunu dört farklı alan uzmanı, (DI) deneysel gözlem formlarını (Tablo 1) kullanarak gözlemlenmiştir. Bu şekilde tüm verilerin kayıt altına alınması sağlanmıştır. Kolografi kalıplarının basımı sırasında tek tip boya olarak kullanılmıştır.

Deney I (DI): Kumlu Zeminin Kolografi Baskıdaki Etkileri								
Deneyin Amacı: Bu deneysel aşamanın amacı, kumlu zeminin elde edilen çeşitli doku etkilerinin farklı kağıtlar üzerinde gözlemlenmesidir.								
Gözlemci 1								
Tarih: 30.04.2022				Derecelendirme				
Deney Değişkenleri				1	2	3	4	5
Bağımsız Değişkenler		Bağımlı Değişken						
Kalıp I Kumlu Zemin	A 300 Gr Asitsiz Gravür Kağıdı	Emme Düzeyi						
		Tonal Değerler						
		Kağıtta Deformasyon						
		Kalıpta Deformasyon						
		Edisyon Takibi (Çoğlatılabilirlik)						
Kalıp I Kumlu Zemin	B 200 Gr Desen Kağıdı	Emme Düzeyi						
		Tonal Değerler						
		Kağıtta Deformasyon						
		Kalıpta Deformasyon						
		Edisyon Takibi						
Kalıp I Kumlu Zemin	C 300 Gr Suluboya Kağıdı	Emme Düzeyi						
		Tonal Değerler						
		Kağıtta Deformasyon						
		Kalıpta Deformasyon						
		Edisyon Takibi						
Kalıp I Kumlu Zemin	D 300 Gr Bristol Kağıdı	Emme Düzeyi						
		Tonal Değerler						
		Kağıtta Deformasyon						
		Kalıpta Deformasyon						
		Edisyon Takibi						

Tablo 1 Deney I, Deney Gözlem Formu

Bulgular

Özgün Baskıresim Temel Teknik Özellikleri

Boya Transferi: Baskıresim çalışmalarında baskı kalıbının hazırlanmasından baskı işleminin yapılıp, özgün baskının ortaya çıkmasına kadar geçen sürede, tekniğe uygun araç gereçleri yerinde ve ustalıklı kullanmak başarılı sonuçlar alınmasını sağlar. Boyanın kâğıda aktarılması önemli bir işlemdir. Bu süreç içinde mürekkeplenerek hazırlanan kalıp, silinerek temizlenir ve baskıya uygun hale gelir. Kalıp üzerindeki mürekkebi, baskı makinesi yardımıyla kâğıda aktarır. Kalıp ve kâğıt baskı makinasından geçtikten sonra kalıbın üzerindeki kağıt köşesinden tutularak yavaş hareketlerle kaldırılır ve kurumaya bırakılır, böylece boya aktarımı gerçekleşir. Kalıptaki iz kâğıttan aktarılmış olur. İz ile oluşan desenin görünmesi açısından önemlidir. Bu nedenle yapılan araştırmada 5 farklı kalıp hazırlanmıştır ve tek tip boya ile transfer işlemi gerçekleştirilmiştir. Denemeler sırasında her farklı kalıp için değerlendirmeye alınan bu kriter, transfer sırasında boyanın kalıptan kâğıtgeçişinin yeterliliği gözlemlenmiştir. Aşağıda boyalı bir kalıptan kâğıttan transfer olmuş eserden örnek bir görsel bulunmaktadır (Resim 1).

Resim 1 Sezin Türk Kaya, *Balkonda Sefa*, Kolografi, 2020, Boyanın tam transfer örneği

Kaynak 1 Sezin Türk Kaya tarafından çekilmiş dijital fotoğraf

Ton Değerleri: *Bir rengin en açıktan en koyuya doğru değişen renk yoğunlukları.* (Keser, 2009, s. 278) Baskıresim çalışmalarında kuvvetli açık koyu değerlerin ortak yoğunluklarda bulunabildiği üretimlerin yanı sıra koyuların yada açıkların ağırlıkta olduğu kompozisyonlarda üretilebilir. “Ağırlıklı olarak orta griden siyaha değişen koyu değerleri kullanan bir yapıtın, düşük perde değerine sahip olduğu söylenebilir (Resim 2). Bir yapıt çoğunlukla beyazla orta gri arasında değişen açık değerleri içeriyorsa yüksek perde değerlerine sahip olduğu söylenir” (Resim 3) (Ocvirk, Stinson, Wigg, Bone, & Cayton, 2015: 151). Araştırma kapsamında gerçekleştirilen denemelerde, çukur baskı olarak hazırlanan kolografi kalıbına mürekkep sürüldükten sonra yüzey silinmiştir. Bu işlem sırasında çukurda kalan mürekkepler baskı makinasının oluşturduğu basınç ile kalıptan kâğıttarılmıştır. Bu aşamada ton değerleri, çukurda olan yüzeylerin dokusuyla oluştuğu gibi birbirlerine olan uzaklık yakınlık ilişkilerine göre de oluşur (Ocvirk, Stinson, Wigg, Bone, & Cayton, 2015: 154). Aşağıda Resim 2 ve Resim 3’de yüksek perde ve düşük perde ton değerlerine ilişkin örnekler bulunmaktadır.

Resim 2 Käthe Kollwitz, *Whetting the scythe*, Etching, 1908 Düşük Perde

Kaynak 2 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kollwitz_Whetting_the_scythe.jpg

Resim 3 Robert Bauer, Centinela III, Kağıt Üzerine Grafite, 200, Yüksek Perde

Kaynak 3 <https://www.artsy.net/artwork/robert-bauer-centinela-iii>

Kağıtta Deformasyon: Araştırma kapsamında kolografi tekniği ile üretilen kalıplar, çukur baskı yöntemine göre basılmıştır. Bu yöntemde kağıtlar kalıp ile birleşmeden önce su teknesinde ıslatılmıştır. Kullanılacak kağıt ıslatılıp fazla suyunun alınması için iki kağıt arasında dinlendirilmiştir. Baskı aşamasında kullanılacak kağıdın seçimi bu açıdan çok önemlidir. Seçilen kağıt suya dayanıklı olmalıdır. Bu nedenle yapılacak araştırma kullanılmak üzere, asitsiz kağıt (300 gr), asitli kağıt (300 gr), desen kağıdı (200 gr) ve Bristol kağıtları (300 gr) tercih edilmiştir. Baskı işlemi sırasında kağıt kalıp ve baskı silindirinin arasından geçerek, boyayı emer ve baskı işlemi gerçekleşmiş olur. Bu aşamada kağıdın bu basınca dayanıklı olması gerekmektedir. İnce kağıtlar parçalanabilir ve kağıt işlevini kaybeder. Bu araştırmada farklı tip kağıtların baskı işleminde nasıl sonuçlar vereceği araştırılmıştır.

Resim 4 Baskı sonrasında deforme olan kağıt örneği

Kaynak 4 Sezin Türk Kaya tarafından deneme baskı çalışması sırasında çekilmiş dijital fotoğraf 2020

Kalıpta Deformasyon: Özgün baskı kalıpları, teknik gereği tekrar tekrar kullanıma uygun olmalıdır. Proje kapsamında kolografi tekniği ile oluşturulan kalıpların ana malzemesi mukavvadır. Mukavva üzerine çeşitli nesnelerin yapıştırılmasıyla oluşturulan bu kalıplar, oto spreyci boyası kullanılarak baskıya uygun hale getirilirler. Oto spreyci boyası, mürekkebin daha kolay aktarılmasını ve kalıbın daha dayanıklı olmasını sağlar. Hazırlanan kalıp, bütün önlemlere rağmen tekniğin doğası gereği deforme olabilmektedir. Deforme olan kalıp, sağlıklı baskılar alınmasını engeller. Baskı alınmaması çalışmanın çoğaltılabilir olmasının önüne geçer ve edisyon takibi yapılamaz. Bu araştırmada, kalıptaki esneme, çatlama, kırılmalar ve parçalanmalar derecelendirilerek kaydedilecektir.

Resim 5 Silme sırasında deforme olmuş kalıp örneği

Kaynak 5 Sezin Türk Kaya tarafından baskı çalışması sırasında çekilmiş dijital fotoğraf 2020

Edisyon Takibi / Çoğaltma: Tek bir desenden çıkarılan baskı sayısının tümüne, baskı adedi, edisyon denir. Resimdeki numaralarda 37/200 gibi yapılır. İlk sayı baskı sıra numarasını, ikinci sayı baskı adedini gösterir (Gör, 2021: 36). Özgün baskiresim eserlerini kopyalardan ayıran en önemli özellik yapılan çoğaltmaların sanatçısı tarafından imzalanarak numaralandırılmasıdır. “Baskı sanatçısının, eserlerinin baskı sayısını saptaması ve buna uygun olarak her birini numaralandırması onun hakkı ve sorumluluğudur. Baskiresmin değerli olması ve tanımlanabilmesi için kağıt üzerinde sanatçının imzası, toplam baskı sayısı ve edisyona kaçınıcı baskı olduğunun rakamlarla belirtilmesi gerekir” (Bayav, 2014: 137). Bu araştırmada ilk sayı ile sonraki sayılar arasındaki benzerlikler ve farklar gözlemlenecektir. Çok büyük farkların olması, çalışmanın özgünbaskı olarak kabul edilmesini engelleyecektir.

Resim 6 Sezin Türk Kaya, Tel, Kolografi, 2019 çalışmasına ait edisyon (13/15, 12/15, 11/15) örnekleri

Kaynak 6 Sezin Türk Kaya tarafından çekilmiş dijital fotoğraf

Araştırma Sırasında Uygulanan Kolografi Çalışmaları

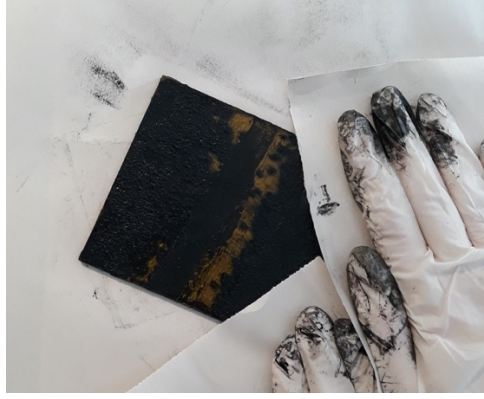
Deneme I: Kumlu Zeminin Kolografi Baskıdaki Etkileri

Bu denemenin amacı, kumlu zemin kalıbıyla (K-I) uygulanan kolografi baskı tekniğiyle çeşitli doku etkilerinin farklı kağıtlar üzerinde 5 farklı bağımlı değişkene göre gözlemlenmesi ve kaydedilmesidir. Bu işlem, mukavva üzerine önce tutkal sürüp daha sonra belirlenen alanlara sırasıyla ince, orta, kalın halde inceltmiş kumları serpmek yoluyla

başlatılır. Aynı zemin üzerine çeşitli kalınlıklarda kum serpilerek hazırlanan kumlu zemin bir kalıp olarak (K-I) boya transferi, ton değerleri, kağıtta deformasyon, kalıpta deformasyon ve edisyon takibini (çoğaltılabilirlik) gözlemlemek üzere çeşitli türlerdeki (A, B, C, D) kâğıtlar üzerine basılır. Bu deneyde uygulayıcı-yürütücünün yanı sıra üç alan uzmanı araştırmacının da kullanacakları formlardan bir örnek (D-I, Form-1) (Tablo 1), yöntem başlığı altında sunulmaktadır.

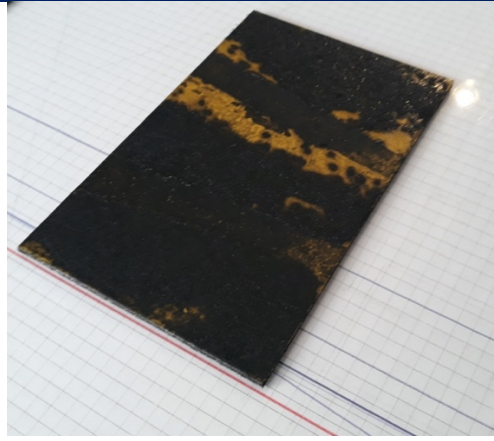
Resim 1 Kalıbı mürekkeplemek

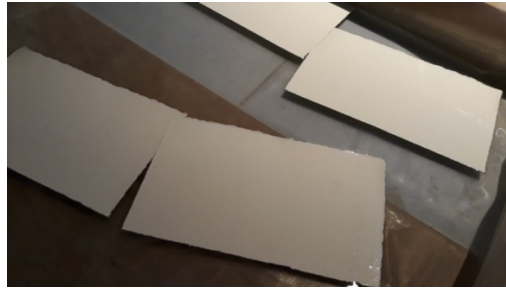
Resim 2 Tamamen mürekkep ile kaplanan kalıbı kağıt yardımı ile silerek baskıya uygun hale getirmek

Resim 3 Mürekkeplenmiş ve silinmiş kalıp

Resim 4 Baskı kalıbının baskiresim makinasına yerleştirilmesi

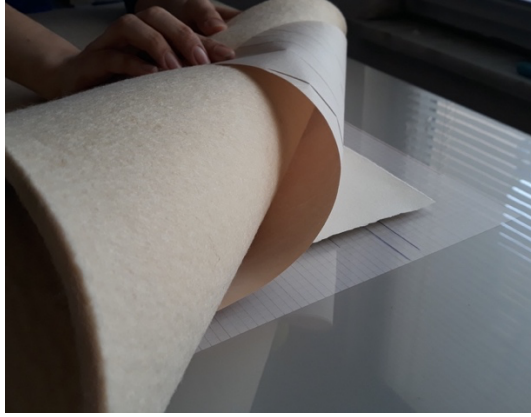
Resim 5 Baskı kağıtlarının suda bekletilmesi

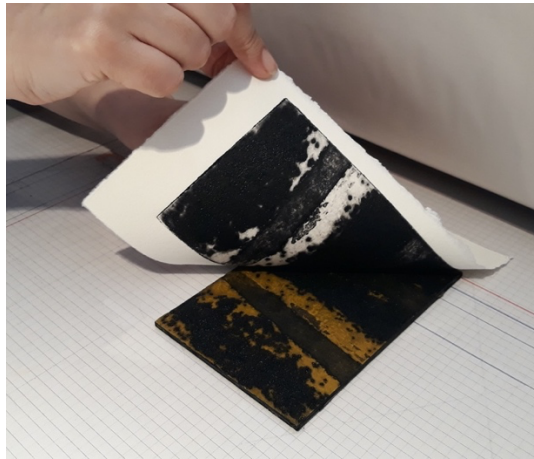
Resim 6 Baskı Kağıtlarının fazla suyunun alınması ve nemli olarak hazırlanması

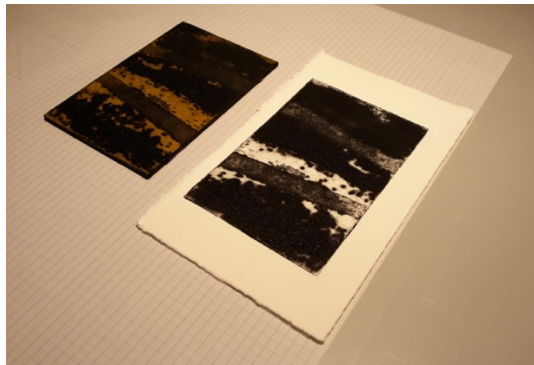
Resim 7 Baskı kalıbı üzerine nemli kağıdın yerleştirilmesi

Resim 8 Baskı kalıbı, baskı kağıdının üzerine keçenin yerleştirilmesi

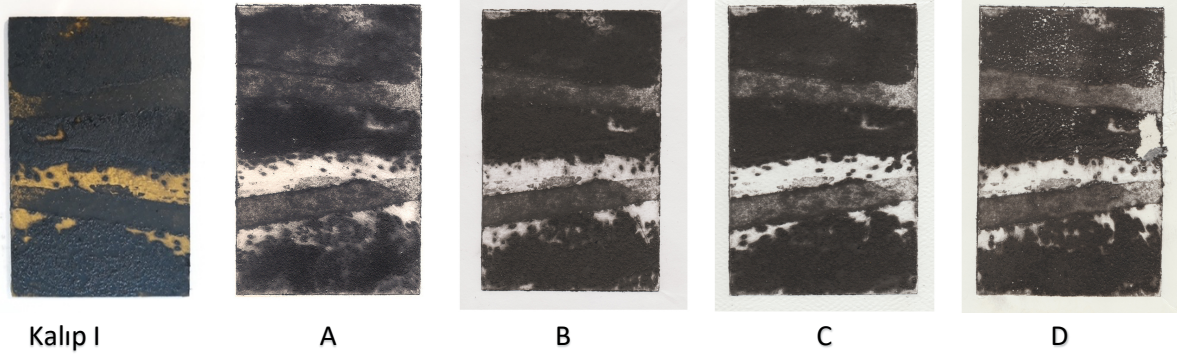
Resim 9 Baskı kalıbı üzerinden kağıdın alınması, boyanın kâğıtatarılması

Resim 10 Baskı kalıbı ve üzerinde baskı olan kağıt

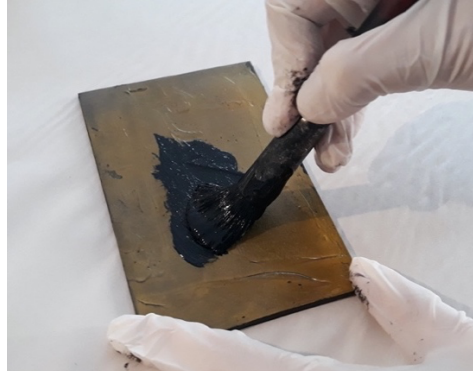
Resim 11 Basılan çalışmanın kuruması için kurutma kâğıdı arasında saklanması

Resim 12 Kalıp I, Kağıt A, Kağıt B, Kağıt C, Kağıt D üzerine kumlu zemin kalıp ile basılan çalışma örnekleri.

Deneme II: Akrilik Pasta Zeminin Kolografi Baskıdaki Etkileri

Bu çalışmanın amacı, akrilik Pasta zemin kalıbıyla (K-II) uygulanan kolografi baskı tekniğiyle çeşitli doku etkilerinin farklı kağıtlar üzerinde 5 farklı çalışma prensibine göre gözlemlenmesi ve kaydedilmesidir. Akrilik pasta spatula ile mukavva üzerine uygulanır. Akrilik pasta yoğun kıvamlı bir malzemedir, spatula yardımı ile mukavva üzerine sürülür ve doku oluşturulur. (K-II) akrilik pastalı zemin, boya transferi, ton değerleri, kağıtta deformasyon, kalıpta deformasyon ve edisyon takibini (çoğaltılabilirlik) gözlemlemek üzere çeşitli türlerdeki (A, B, C, D) kâğıtlar üzerine basılır. Bu çalışma sürecindeki uygulama aşamaları aşağıda sunulmuştur.

Resim 1 Kalıbı mürekkeplemek

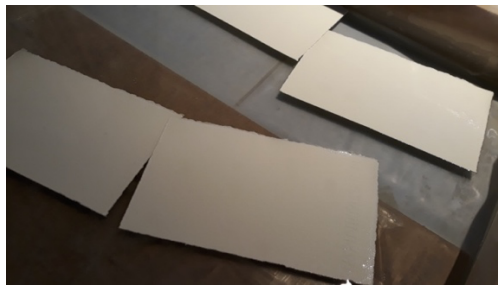
Resim 2 Tamamen mürekkep ile kaplanan kalıbı kağıt yardımı ile silerek baskıya uygun hale getirmek

Resim 3 Mürekkeplenmiş ve silinmiş kalıp

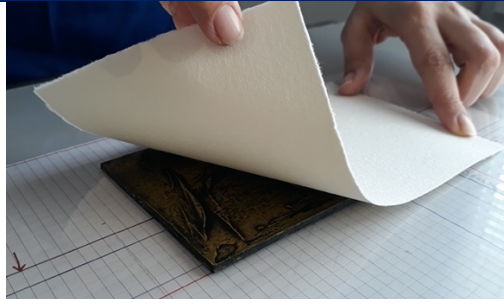
Resim 4 Baskı kalıbının baskiresim makinasına yerleştirilmesi

Resim 5 Baskı kağıtlarının suda bekletilmesi

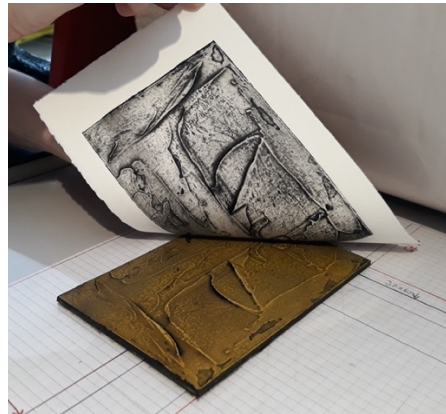
Resim 6 Baskı kağıtlarının fazla suyunun alınması ve nemli olarak hazırlanması

Resim 7 Baskı kalıbı üzerine nemli kağıdın yerleştirilmesi

Resim 8 Baskı kalıbı, baskı kağıdının üzerine keçenin yerleştirilmesi

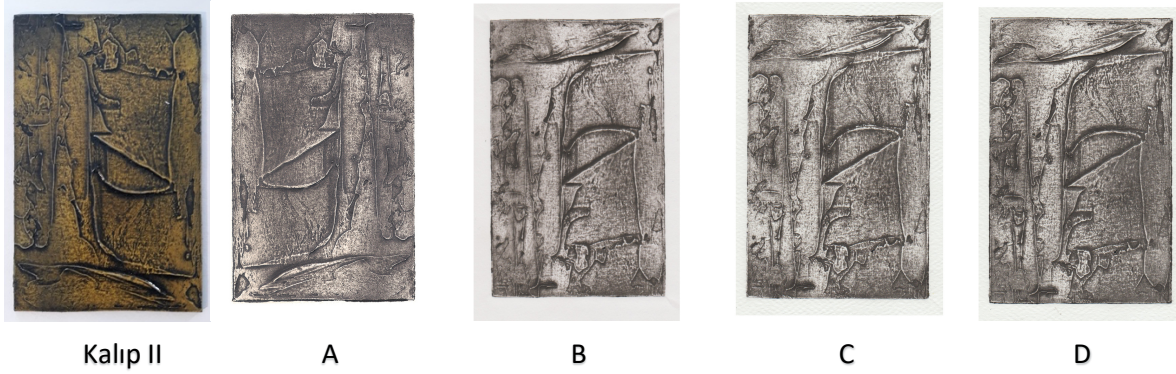
Resim 9 Baskı kalıbı üzerinden kağıdın alınması, boyanın kâğıtatarılması

Resim 10 Baskı kalıbı ve üzerinde baskı olan kağıt.

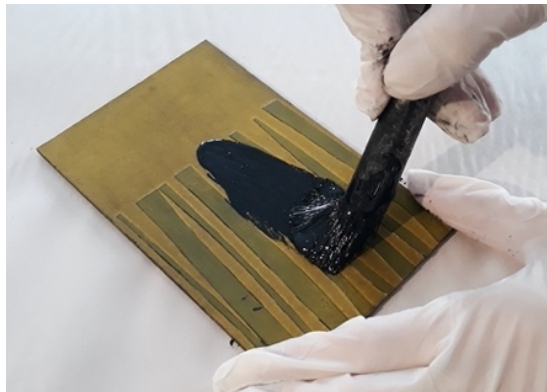
Resim 11 Basılan çalışmanın kuruması için kurutma kâğıdı arasında saklanması

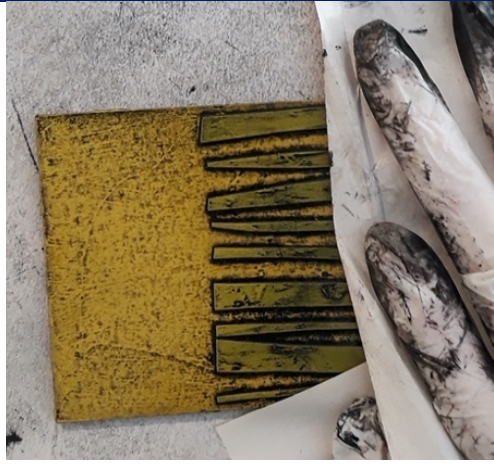
Resim 12 Kalıp II, Kağıt A, Kağıt B, Kağıt C, Kağıt D üzerine akrilik pasta zemin kalıp ile basılan çalışma örnekleri.

Deneme III: Asetat Zeminin Kolografi Baskıdaki Etkileri

Bu deneyin amacı, asetat zemin kalıbıyla (K-III) uygulanan kolografi baskı tekniğiyle çeşitli doku etkilerinin farklı kağıtlar üzerinde 5 farklı bağımlı değişkene göre gözlemlenmesi ve kaydedilmesidir. Bu işlem, mukavva üzerine asetat farklı biçimlerde tutkal kullanılarak yapıştırılır. Tutkal kuruduktan sonra üzerine otosprey boyası sıkılır ve kalıp baskıya uygun hale getirilir. Asetat zeminli kalıp (K-III) boya transferi, ton değerleri, kağıtta deformasyon, kalıpta deformasyon ve edisyon takibini (çoğaltılabilirlik) gözlemlenmek üzere çeşitli türlerdeki (A, B, C, D) kâğıtlar üzerine basılır. Bu deneyde uygulayıcı-yürütücünün yanı sıra iki alan uzmanı araştırmacının da kullanacakları formlardan bir örnek (D-I, Form-1), veri toplama araçları başlığı altında sunulmaktadır.

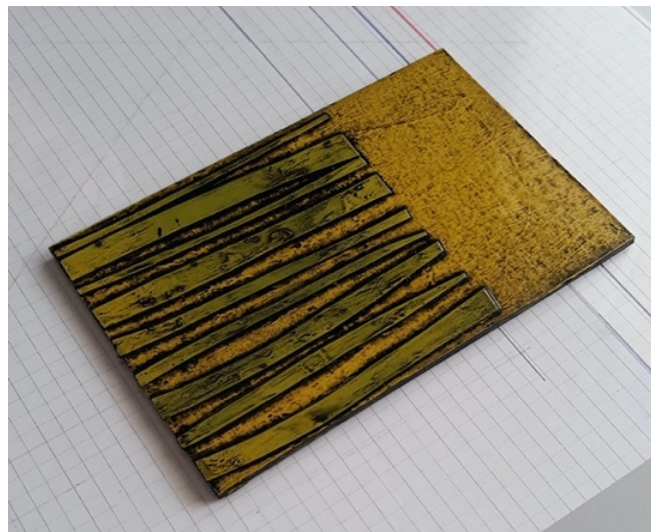
Resim 13 Kalıbı mürekkeplemek

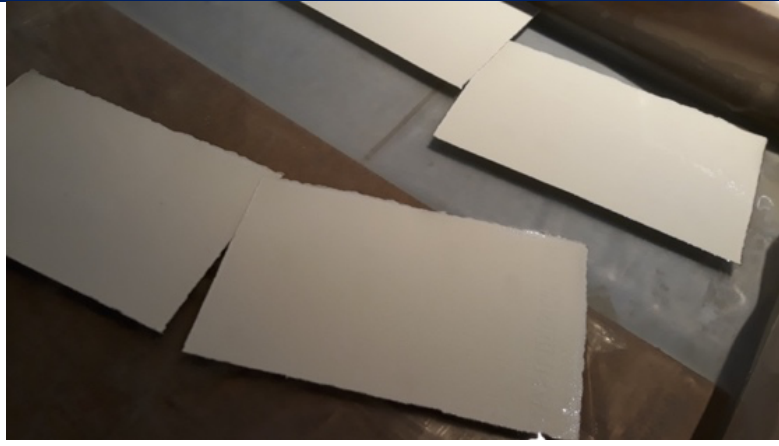
Resim 14 Tamamen mürekkep ile kaplanan kalıbı kağıt yardımı ile silerek baskıya uygun hale getirmek

Resim 15 Mürekkeplenmiş ve silinmiş kalıp

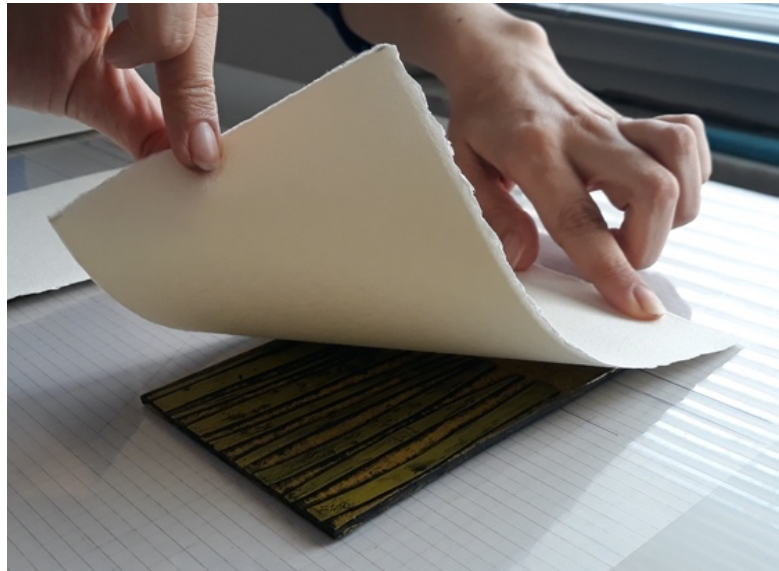
Resim 16 Baskı kalıbının baskiresim makinasına yerleştirilmesi

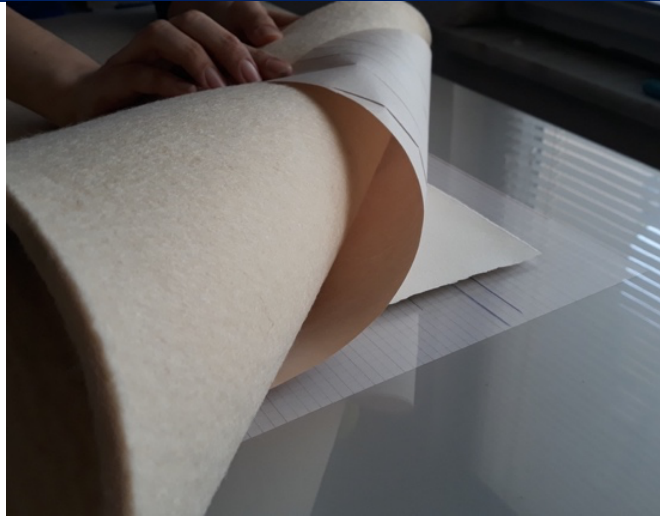
Resim 17 Baskı kağıtlarının suda bekletilmesi

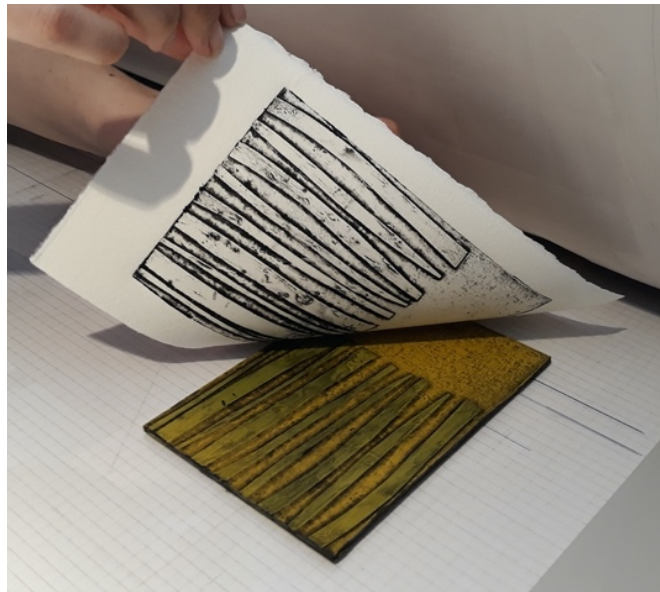
Resim 18 Baskı Kağıtlarının fazla suyunun alınması ve nemli olarak hazırlanması

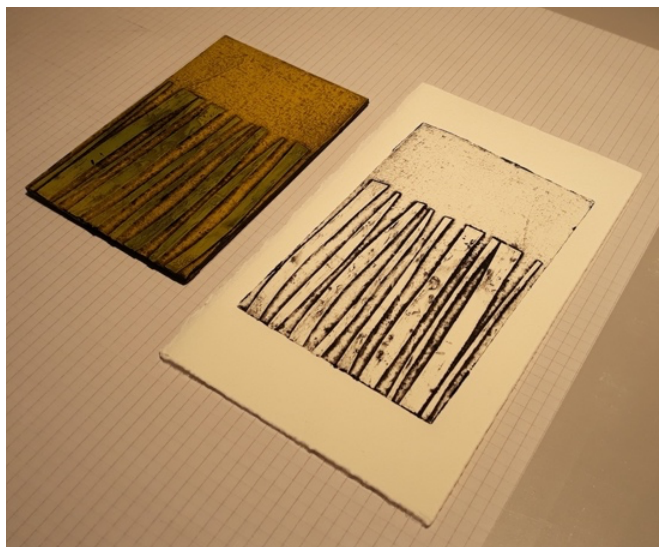
Resim 19 Baskı kalıbı üzerine nemli kağıdın yerleştirilmesi

Resim 20 Baskı kalıbı, baskı kağıdının üzerine keçenin yerleştirilmesi

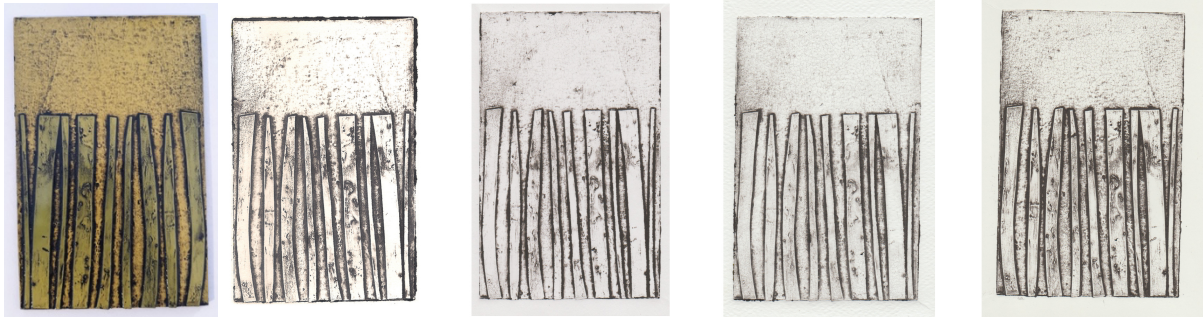
Resim 21 Baskı kalıbı üzerinden kağıdın alınması, boyanın kâğıtatarılması

Resim 22 Baskı kalıbı ve üzerinde baskı olan kağıt

Resim 23 Basılan çalışmanın kuruması için kurutma kâğıdı arasında saklanması

Kalıp III

A

B

C

D

Resim 24 Kalıp III, Kağıt A, Kağıt B, Kağıt C, Kağıt D Üzerine Asetat zemin kalıp ile basılan çalışma örnekleri.

Deneme IV: Çatlatma Zeminin Kolografi Baskıdaki Etkileri

Bu deneyin amacı, çatlatılmış zemin kalıbıyla (K-VI) uygulanan kolografi baskı tekniğiyle çeşitli doku etkilerinin farklı kağıtlar üzerinde 5 farklı bağımlı değişkene göre gözlemlenmesi ve kaydedilmesidir. Bu işlem, mukavva üzerine çatlatma malzemesinin uygulanması ile başlar. Fırça yardımı ile desen çizilir. (K-VI) çatlatma zeminli kalıp, boya transferi, ton değerleri, kağıtta deformasyon, kalıpta deformasyon ve edisyon takibini (çoğaltılabilirlik) gözlemlmek üzere çeşitli türlerdeki (A, B, C, D) kağıtlar üzerine basılır. Bu deneyde uygulayıcı-yürütücünün yanı sıra iki alan uzmanı araştırmacının da kullanacakları formlardan bir örnek (D-I, Form-1), veri toplama araçları başlığı altında sunulmaktadır.

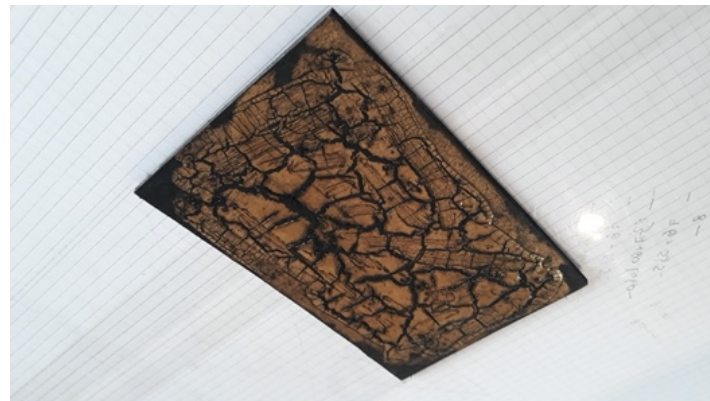
Resim 25 Kalıbı mürekkeplemek

Resim 26 Tamamen mürekkep ile kaplanan kalıbı kağıt yardımı ile silerek baskıya uygun hale getirmek

Resim 27 Mürekkeplenmiş ve silinmiş kalıp

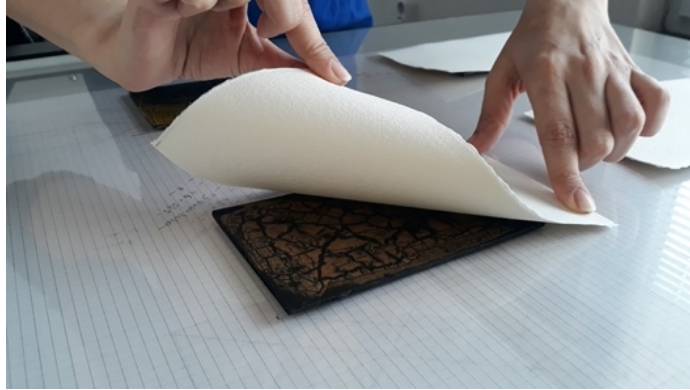
Resim 28 Baskı kalıbının baskiresim makinasına yerleştirilmesi

Resim 29 Baskı kağıtlarının suda bekletilmesi

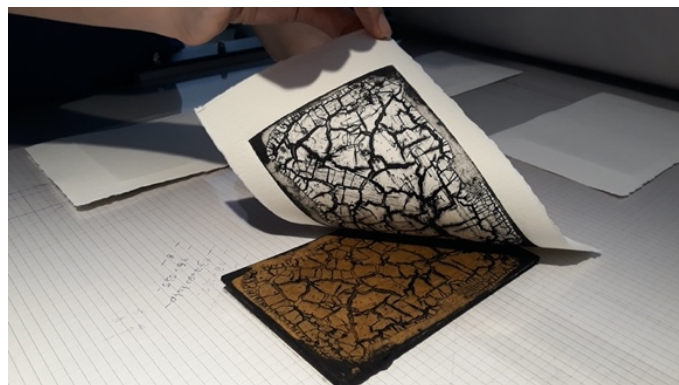
Resim 30 Baskı Kağıtlarının fazla suyunun alınması ve nemli olarak hazırlanması

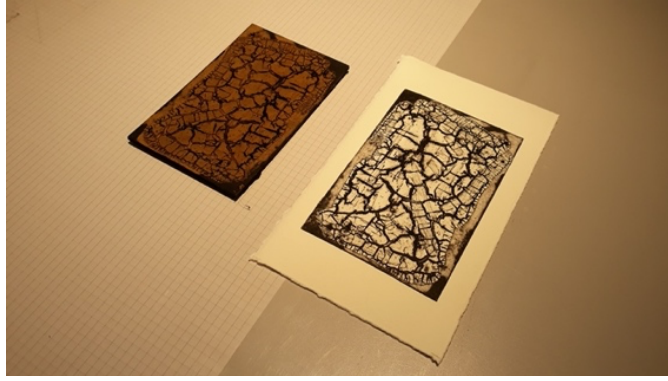
Resim 31 Baskı kalıbı üzerine nemli kağıdın yerleştirilmesi

Resim 32 Baskı kalıbı, baskı kağıdının üzerine keçenin yerleştirilmesi

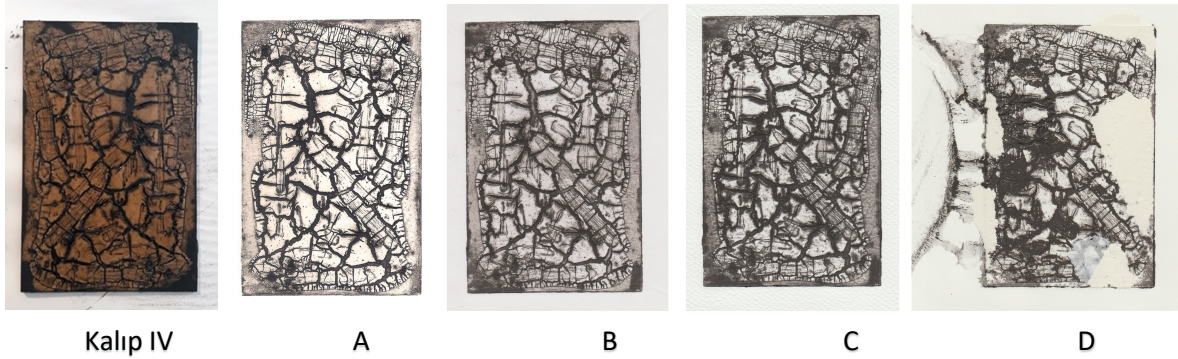
Resim 33 Baskı kalıbı üzerinden kağıdın alınması, boyanın kâğıttan ayrılması

Resim 34 Baskı kalıbı ve üzerinde baskı olan kağıt

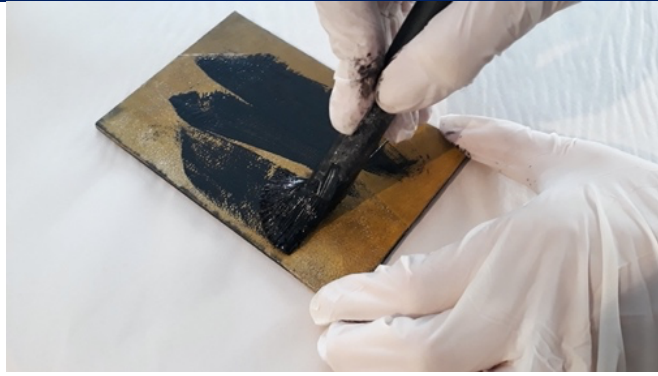
Resim 35 Basılan çalışmanın kuruması için kurutma kâğıdı arasında saklanması

Resim 36 Kalıp IV, Kağıt A, Kağıt B, Kağıt C, Kağıt D Üzerine Çatlatılmış zeminli kalıp ile basılan çalışma örnekleri.

Deneme V: Derici Kâğıt Zeminin Kolografi Baskıdaki Etkileri

Bu deneyin amacı, derici kâğıt zemin kalıbıyla (K-V) uygulanan kolografi baskı tekniğiyle çeşitli doku etkilerinin farklı kâğıtlar üzerinde 5 farklı bağımlı değişkene göre gözlemlenmesi ve kaydedilmesidir. Bu işlem, mukavva üzerine önce tutkal sürüp daha sonra derici kâğıdının mukavva üzerinde yapıştırılmasıyla oluşturulur. Derici Kâğıt zemin (K-V) kalıp olarak boya transferi, ton değerleri, kâğıtta deformasyon, kalıpta deformasyon ve edisyon takibini (çoğaltılabilirlik) gözlemlenmek üzere çeşitli türlerdeki (A, B, C, D) kâğıtlar üzerine basılır. Bu deneyde uygulayıcı-yürütücünün yanı sıra iki alan uzmanı araştırmacının da kullanacakları formlardan bir örnek (D-I, Form-1), veri toplama araçları başlığı altında sunulmaktadır.

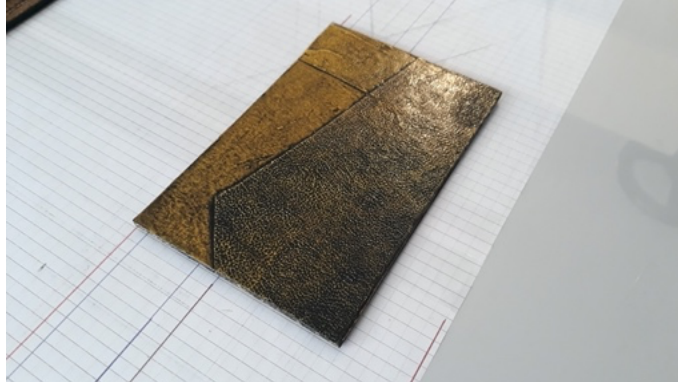
Resim 37 Kalıbı mürekkeplemek

Resim 38 Tamamen mürekkep ile kaplanan kalıbı kağıt yardımı ile silerek baskıya uygun hale getirmek

Resim 39 Mürekkeplenmiş ve silinmiş kalıp

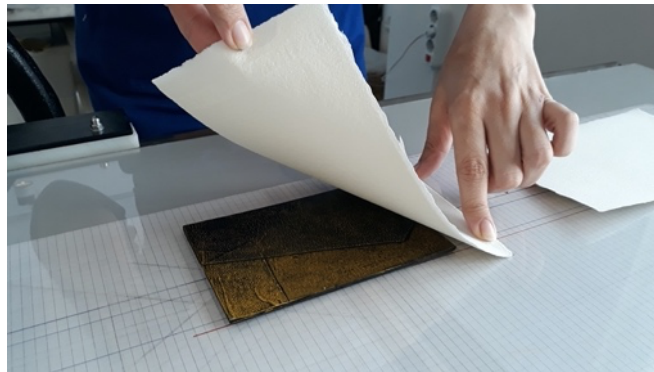
Resim 40 Baskı kalıbının baskiresim makinasına yerleştirilmesi

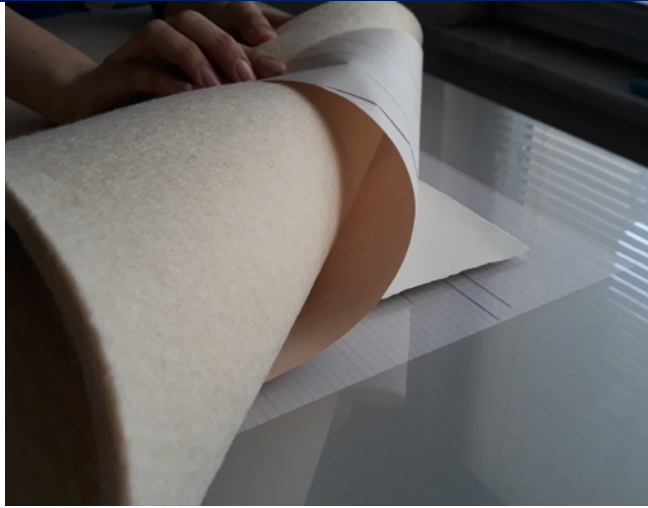
Resim 41 Baskı kağıtlarının suda bekletilmesi

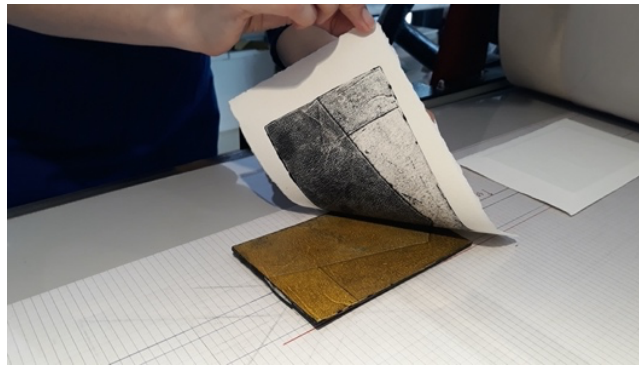
Resim 42 Baskı Kağıtlarının fazla suyunun alınması ve nemli olarak hazırlanması

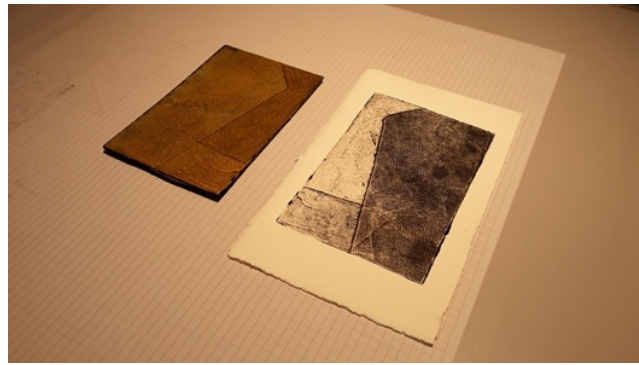
Resim 43 Baskı kalıbı üzerine nemli kağıdın yerleştirilmesi

Resim 44 Baskı kalıbı, baskı kağıdının üzerine keçenin yerleştirilmesi

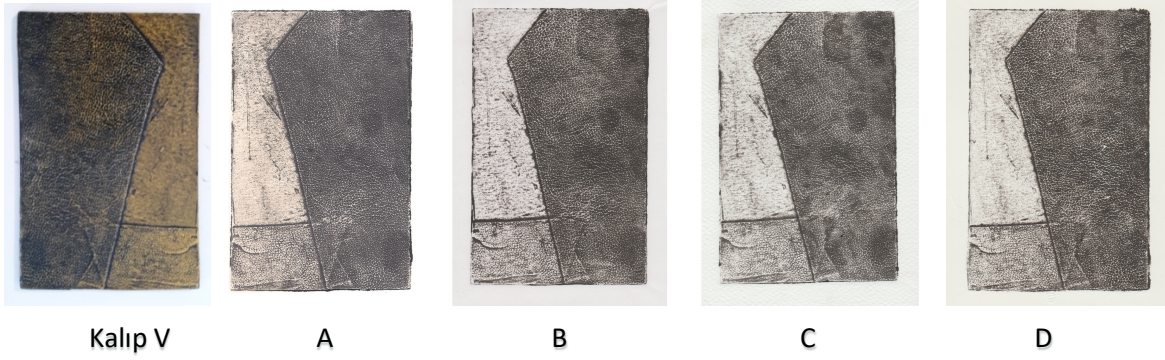
Resim 45 Baskı kalıbı üzerinden kâğıdın alınması, boyanın kâğıttaktarılması

Resim 46 Baskı kalıbı ve üzerinde baskı olan kâğıt

Resim 47 basılan çalışmanın kuruması için kurutma kâğıdı arasında saklanması

Resim 48 Deney V, Kağıt A, Kağıt B, Kağıt C, Kağıt D Üzerine Derici Kağıt zeminli kalıp ile basılan çalışma örnekleri.

Sonuç ve Tartışma

“Kolografi Tekniğinde alternatif arayışlar ve Uygulama Örnekleri” isimli bu araştırmada, baskiresim atölyesinde, baskı sanatlarında yaygın olarak kullanılan zararlı kimyasallara alternatif olarak günlük yaşamdan malzemelerin baskiresmin içinde nasıl kullanıldığını kolografi tekniğiyle gösterebilmek amacıyla bir dizi baskı denemesi yapılmıştır. Geleneksel ve yaygın kullanılan yöntemlerde görülen dokusal etkilere alternatif olarak çeşitli etkileri araştırmak ve sunmak amacıyla ilişkin olarak, araştırma sorularına cevaplar aranmıştır: Kumlu zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir? Akrilik pasta zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir? Asetat zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir? Çatlatma zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir? Derici kâğıt zeminin kolografi baskıdaki etkileri nelerdir?.

Araştırma sonucunda, kalıp hazırlık aşamasında kullanılan kumun geleneksel yöntemlerde kullanılan asit ve reçinelime yöntemine, akrilik pastanın, asitle indirme yöntemine, asetat parçalarının, derin oyma yöntemine, çatlatma medyumunun, şekerli vernik yöntemine ve derici kâğıdının ruletle kazıma yöntemlerine alternatif olarak kullanılabileceği gözlemlenmiştir.

(A) 300 gr asitsiz gravür kâğıdı, (B) 200 gr desen kâğıdı, (C) 300 gr suluboya kâğıdı, (D) 300 gr bristol kâğıdı ile yapılan baskı denemelerinde, A, B ve C kâğıtlarının baskı silindirinin oluşturduğu basınca karşı dayanıklılık özelliklerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. D kâğıdı, bütün kalıp tipleriyle gerçekleştirilen denemelerde yüksek oranlarda deformasyona uğramıştır. D kâğıdı baskı işleminin gerçekleştiği süreçte, basınca en düşük düzeyde dayanıklı kâğıt tipi olarak gözlemlenmiştir.

Kumlu zeminde, (Kalıp I), akrilik pasta zeminde (Kalıp II), asetat zeminde (Kalıp III), çatlatılmış zeminde (Kalıp IV), derici kâğıt zeminde (Kalıp V) gerçekleştiren denemelerde kalıplarda deformasyon olmamıştır. Hazırlanan kalıplarda çalışmanın çoğaltılabilir oluşunu veya edisyon takibini etkileyecek sonuçlar gözlemlenmemiştir.

Araştırmada kullanılan alternatif kalıp hazırlama yöntemlerinin geleneksel kalıp hazırlama yöntemlerine göre daha sağlıklı olduğu sonucuna varılmıştır. Kolografi yöntemlerinin toplu halde çalışılan kapalı atölye ve derslik ortamlarında kullanıma uygun bir teknik olduğu sonucuna varılmıştır.

Kaynakça

- Araz, G. (2013). Kağıt Gravür. *Akdeniz Sanat*, 6(12), 219-230.
- Bahar, T. (2018). *Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde Uygulanan Geleneksel Baskiresim Tekniklerine Alternatif Olabilecek Teknik Önerileri*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim-İş Eğitimi (Dr) . Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bayav, D. (2014). *Geleneksel ve Deneysel Yönleriyle Gravür Baskı*. İstanbul, Türkiye: Paradigma Akademi Yayınları.
- Ercivan Zencirci, D. (2008). *Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarında Özgün Baskının Yaratıcı Düşünme Becerileri Ve Öz-Yeterlik Algısı Üzerindeki Yansıması*. T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği. İzmir: T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Erdoğmuş, M. (2017). *Dijital Teknoloji Çağında Baskıresim*. Anadolu Üniversitesi, Baskı Sanatları Anasanat Dalı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Gör, T. K. (2021). *Baskı Sanatı Terminolojisi, Teknikler Malzemeler Terimler İngilizce&Türkçe*. İstanbul: Nobel Bilimsel Eserler.
- Gürler, Z., Doyran, E. Y., & Yılmaz, B. (2019, Haziran). Özgün Baskı Resim Sanatı Üzerine Bir Araştırma. *Tykhē Sanat ve Tasarım Dergisi*, 4(6), 408-429.
- Keser, N. (2009). *Sanat Sözlüğü* (2 b.). İstanbul: Ütopya Yayınevi.
- Ocvirk, O., Stinson, R., Wigg, P., Bone, R., & Cayton, D. (2015). *Sanatın Temelleri / Teori ve Uygulama*. (N. Balkır Kuru, & A. Kuru, Çev.) İzmir: Karakalem.
- Türk Kaya, S. (2011). *Gelişim Sürecinde Kolografi ve Deneysel Baskıreme Etkileri*. Resim Anasanat Dalı. Eskişehir: Anadolu Üniveristesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Extended Abstract

Printmaking includes artworks in which images are created by printing on paper and similar surfaces, by means of molds created using various materials or by using these materials directly. Printmaking is commonly examined in four different groups: high print, intaglio, flat print and screen print. Baskıresimde sanatçı tarafından tercih edilen kalıp, baskı sürecini ve sonucunu belirlemektedir. However, with the effect of technological developments and innovative approaches, the boundaries of printmaking have gradually expanded in a wide range from the surfaces to the materials on which it is applied. Some of the new methods and techniques applied in the field of printmaking today are digital printing, hybrid printing, experimental printing, photogravure, collography and lithography in the kitchen.

Collography, which is one of these printmaking techniques, is obtained by transferring the patterns created by high printing or intaglio printing techniques to paper, by fixing various materials and textures on the plate or without fixing them. When the collography mold is prepared in accordance with the high printing technique, wood and linoleum printing effects are obtained. The collography technique makes it possible to achieve high printing effects with cardboard, paper and packaging waste, which are lighter, softer and easier to form than materials such as wood and linoleum, which are hard, heavy and difficult to work with. When the collography mold is prepared in accordance with the intaglio printing technique, zinc and copper printing effects are obtained. According to the metal printing types that artists have to use acid and thinner-based materials, collography serves to create the same effects without using acid. As a result, the collography technique provides a wide production area that allows the use of materials from daily life as an alternative to harmful chemicals widely used in the printing arts.

It is thought that this research is important in terms of researching alternatives that can be brought to the textural effects obtained in metal printing, wood printing, lithography and serigraphy, which are traditional printmaking methods, through a series of studies and sharing the results. In this direction, it is aimed to explain how collography is applied with printmaking-specific methods and to present examples. For this purpose, prints were taken from five different molds created by combining different materials in the printmaking studio. These molds are created by adding sand, acrylic paste, acetate, cracking medium, leatherette paper materials on cardboard. In this research, continuous purposeful and structured observations were made in the printing processes carried out in the studio. In these observations, the working principles of dependent variables such as Paint Transfer, Tone Values, Paper Deformation, Mold Deformation, Edition Tracking, which are also the acceptance conditions of printmaking, are considered as parameters. During the trials, the printed surfaces were evaluated with these parameters.

In the data collection process, in which 5 different experiments were carried out, materials from daily life were preferred as an alternative to the harmful chemicals commonly used in the printing arts, the same spatial conditions were created in all processes and a uniform paint was used. According to this;

In the trial no. I, various texture effects obtained with the sandy ground pattern in the collography printing technique were observed and recorded according to 5 different working principles on different papers; In the experiment no. II, various texture effects obtained with the acrylic Pastry floor mold in the collography printing technique, were observed and recorded according to 5 different working principles on different papers; In the experiment no. III, various texture effects obtained with the acetate floor mold in the collography printing technique were observed and recorded according to 5 different working principles on different papers; In the experiment no. IV, various texture effects obtained with the cracked ground mold in the collography printing technique were observed and recorded according to 5 different working principles on different papers; In the experiment no. V, various texture effects obtained with the leather-paper floor mold in the collography printing technique were observed and recorded according to 5 different working principles on different papers.

As a result of the research, it was observed that some of the materials used in the mold preparation stage could be an alternative to some traditional methods: sand to acid and resination methods; acrylic paste to pickling method; acetate pieces to deep carving method; cracking medium to sugar varnish method; and leather paper to the method of scraping with roulette.

In the printing trials made with (A) 300 gr acid-free engraving paper, (B) 200 gr drawing paper, (C) 300 gr watercolor paper and (D) 300 gr bristol paper, it has been concluded that A, B and C papers have high resistance to pressure caused by the printing cylinder. Paper D deformed at high rates in trials with all mold types. During the printing process, D paper was observed as the paper type with the lowest resistance to pressure.

As a result, alternatives that can be brought to the textural effects of traditional printmaking have been researched in terms of printmaking-specific features through a series of workshops and presented in detail with examples.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Birinci yazarın araştırmaya katkı oranı %40, ikinci yazarın %30, üçüncü yazarın %30'dur.

Teşekkür (Gerekli ise)

Bursa Uludağ Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi Tarafından Desteklenen Araştırma Projesinden üretilmiştir. Proje No: SGA-2021-497

Çatışma Beyanı

Makalenin herhangi bir aşamasında maddi veya manevi çıkar sağlanmamıştır.

Yayın Etiği Beyanı

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.